

Kitabiyat

Yazar Bilgileri Author(s)

Arş. Gör.

Emin Ceyhun SEZDİ

Samsun Üniversitesi

İlahiyat Fakültesi

Arap Dili ve Belagati

emin.sezdi@samsun.edu.tr

ORCID: 0000-0001-6229-4882

Künye Bilgisi / Copyright Information

Talha ZAIM-Yakup UÇAR, *Hatıralarda*

Arapça. İstanbul: Muarrib Yayınları, 2022.

320 sayfa.

ISBN: 9786057132840.

Anahtar Kelimeler / Keywords

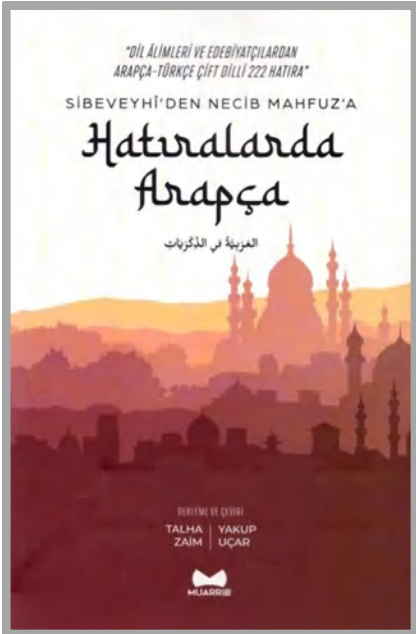
Arapça / Arabic

Arapça Öğretimi/ Arabic Teaching

Hatıralar/ Memories

Metodoloji / Methodology

Kitap İncelemesi / Book Review



Makale Tarihleri History of Article

Geliş Tarihi/Received 12/11/2023

Kabul Tarihi/Accepted 27/12/2023

▪ Çalışmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Atıf / Citation

Emin Ceyhun SEZDİ, "Talha Zaim-Yakup Uçar. *Hatıralarda Arapça*. İstanbul: Muarrib Yayınları, 2022", *Kitabiyat İlahiyat Araştırmaları İnceleme-Eleştiri Dergisi*, 1/1 (Aralık 2023), 95-102.

Yabancı dil öğrenme yolunda olan muhatap kitleye dilin öğretiminin etkin bir şekilde sağlanması ve ilginin güncel tutulması adına birçok metot geliştirilmiştir.¹ Bu metotlardan bir tanesi de eğitimci ve psikologların görüşleri doğrultusunda şekillenen Dolaysız (Düzvarım) Yöntem Metodu'dur.² Dolaysız Yöntem Metodu'nda dersler öğrencilerin ilgisini çekebilecek kısa bir hikâye veya fıkra ile başlamaktadır. Muhatap kitle arasında yetişkin veya çocuk ayrımı yapılmaksızın dersin öğreticisi merkezde yer alır. Bununla birlikte bu yöntem, öğrencileri pasiflikten uzak aktif bir tutum içerisinde dersin içerisinde görmeyi hedeflemektedir. Bu yöntemde derslerin eğlenceli geçmesi, öğrencilerin derse karşı ilgisinin diri tutulması ve dil öğrenimindeki kalıcılığın artırılması odak noktası teşkil etmektedir.³ 2022 yılında Muarrib Yayınevi tarafından Talha Zaim ve Yakup Uçar'ın derlemesiyle yayımlanan *Hatıralarda Arapça* kitabı Dolaysız Yöntem Metodu'nun Arapça öğrenenler üzerinde kullanımı için kılavuz niteliği taşıyan bir hüviyete sahiptir. Yaptığımız bu çalışmada da *Hatıralarda Arapça* kitabı muhteva açısından ele alınacak, yazarların konuları tasnifi, işleyişi ve metodolojisi üzerinde durularak değerlendirmesi yapılacaktır.

Kitap "Sibeveyhî'den Necip Mahfuz'a" üst başlığı ile takdim edilmiştir. Metinler, Arapça-Türkçe ibarelerinin karşılıklı yer aldığı sayfalar hâlinde çift dilli olarak yayımlanmıştır. Kitabın çift dilli olarak yayımlanması Arapça öğretimi açısından oldukça önemlidir. Nitekim ülkemizin seçkin âlimlerinden merhum Fuat Sezgin, Arapçayı Taberî'nin meşhur tefsirini Türkçe tercümesi ile yan yana getirerek öğrendiğini anlatmaktadır.⁴ Kitabın yazarlarından Talha Zaim öğretmen-öğrenci birlikteliğiyle yapılacak çalışmaların ayrı bir kıymete sahip olduğunun altını çizmektedir (s. 15).

¹ Mırat Arif Güney, "Yabancı Dil Öğretimi ve Düünden Bugüne Türkiye'de Arapça Öğretimi", *Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (KTUİFD)* 1 / 1 (Mart 2014), 196.

² Firdevs Güneş, "The Direct Instruction Model", *The Journal of Limitless Education and Research* 7/1 (Mart 2022), 22.

³ Güney, "Türkiye'de Arapça Öğretimi", 198.

⁴ Mehmet Doğan-Mert Can Erdoğan, "Fuat Sezgin'in Hayatı, Eserleri ve 2019 Yılı Etkinlikleri", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)* 9/ Sayı: Özel (Aralık 2019), 3.

Zaim, önsöz kısmında kitabın Arapçaya dair yönüyle neler hedeflediğini dört maddede sıralamıştır. Birinci maddede yazar kitapta yer alan hikâyelerin, Arapça öğrenmeye yeni başlayan kişileri eğlenceli ve teşvik edici yapısıyla yönlendirerek dile sıkıca tutunmalarını sağlayacağını belirtmektedir. Onların dile bakış açılarını olumlu yönde geliştirmeyi ve öğrenilen bilgilerin kalıcı olmasını hedeflediğini dile getirmektedir. İkinci maddede yazar, Arapça alanında belirli bir mesafe kat edenler için kitabın dil becerilerini geliştireceğini ifade etmektedir. Üçüncü maddede hususen kitapta yer alan dil âlimlerinin anılarından hareketle akademik çalışmalara kaynaklık edebileceğinin altı çizilmiştir. Dördüncü maddede ise yazar, Arapçaya ilgisi olan tüm okur kitlesi için kitabın keyifli bir okuma imkânı sağlayacağını ifade etmektedir (s. 14).

Kitap, dört ana başlık altında ele alınmıştır. Birinci bölüm Edep-Ahlak, ikinci bölüm İslami İlimler, üçüncü bölüm Dil ve dördüncü bölüm Edebiyat başlıklarıyla isimlendirilmiştir. Edep-Ahlak bölümde yer alan hikâyeler, Arapça ilmine dair meseleler ele alınırken edep ve ahlak kavramlarının hikâyelerin kahramanları tarafından öncelenmesini ifade eden metinlerden oluşmaktadır. Bölüm Hz. Abbas'a (öl. 32/653) sorulan bir soru ekseninde şekillenmektedir. Hikâye, Hz. Abbas'ın kendisine "Sen mi daha büyüksün yoksa Hz. Peygamber mi?" sorusuna Hz. Peygamber'den "büyük olmak" kavramını kendisine yakıştıramadığı için Efendimizden yaşça büyük olmasına rağmen edep olarak verdiği şu cevapla devam eder "O benden büyüktür, ben ise ondan daha önce doğdum." (s. 20).

İslami İlimler bölümünde yer alan hikâyeler Kur'an, Hadis ve Fıkıh olarak üçe ayrılmıştır. Bölümde öncelikle hikâyenin kahramanları arasında konuşmalar cereyan ederken meselelerin Kur'an-ı Kerim'de yer alan ayetlerle cevaplandırıldığı nükteler yer almaktadır.

İlk hikâye, Mûsa adlı bir bedevinin para dolu bir keseyi çalmasının ardından namaz kılmak için camiye girmesiyle başlar. İmamın arkasında namaza duran Mûsa, namazda "O sağ elindeki

nedir, ey Mûsa!"⁵ ayetinin okunduğu yere denk gelir ve korkar. Ardından imama "Şüphesiz ki sen bir sihirbazsın." diyerek elindeki para dolu keseyi yere atıp camiden koşarak kaçır (s. 46). İkinci hikâyeye, Câhız'ın (öl. 255) alışveriş için girdiği bir dükkânda karşılaştığı çirkin bir kadınla karşılaşması ve "Yabani hayvanlar bir araya getirildiği zaman."⁶ ayetini okumasıyla başlar. Kadın da Câhız'a "Kendi yaratılışını unutup bize örnek getirmeye kalkışıyor."⁷ ayetini okuyarak onu susturur (s. 58). Arapçanın kullanım alanlarının genişliğini ifade etmek açısından Kur'an-ı Kerim ayetlerinin günlük konuşma dilinde nasıl yer alabileceğine dair hikâyelerin müstakil olarak ele alınması okurun Arapça öğrenimine dair ufkunu genişletmek açısından oldukça önemlidir. Bununla birlikte ayetlerin okuyucuyu tebessüm ettirecek hikâyelerde yer alması, eğitimin kalıcılığını artırmak ve öğrenciyi ders içerisinde tutmak adına işlevsel bir hüviyet taşımaktadır.

Dil bölümünde Arapçaya dair birçok başlık açılmıştır. Kelimelerin anatomisi ve bazı kelimelerin ortaya çıkış hikâyeleri ayrı bölümlerde, gündelik hayattaki Arapça kullanımı üzerinden nükteler ve konuşma dilindeki hazırcevap fıkralar farklı bölümlerde yer almaktadır. Bunun yanında bu başlık altında imla-inşa konuları işlenmiş; nahvin ortaya çıkışı, kuralları ve nükteleri ele alınmıştır (s.82). Kelimelerin ortaya çıkış hikâyeleri öğrencilerin sahip olduğu dil ufkunun genişletilmesi için son derece önem arz etmektedir. Öte yandan, nahiv kuralları ve nahvin ortaya çıkış meselelerinin incelenmesi Arapçanın gelişim evrelerine işaret etmesi sebebiyle öğrencinin ilgisini çekebilecek konular arasındadır. Diğer bir husus ise "Dil" başlığı altında yer alan "Konuşma: Hazır-Cevap" başlığının derslerin eğlenceli işlenmesi açısından nasıl bir işleve sahip olduğunu göstermektedir. Bu başlık içindeki bir örneği ele alarak daha net bir tablo ortaya koyabiliriz: Hikâyeye evli bir çift arasında geçmektedir. Diyalog hikâyenin kadın tarafından kocasına sorduğu şu soru ile başlamaktadır: "Bana dürüst ol! Evlenmeden önce beni sana kim

⁵ Tâhâ Sûresi 20/17.

⁶ Tekvîr Sûresi 81/5.

⁷ Yâsîn Sûresi 36/78.

önerdi?" Adam ise kadından memnun olmadığını şu nükteli ifade ile dile getirmiştir "Bilmiyorum, düşmanlarım çoktur!" (s. 134).

Edebiyat bölümü, kitapta en çok alt başlığa sahip olan bölümdür. Alt başlıklar; atasözü, bulmaca, fıkra, hikâye, hutbe, ilahi, roman, sözlük, şiir, tiyatro ve belagat şeklinde sıralanmıştır. Bu alt başlıklardan tiyatro kısmında bir hikâye yer almaktadır. Bunun yanında hikâye, ilahi ve sözlük kısmında iki; roman kısmında ise üç hikâyeye yer verilmiştir. Zikrettiğimiz bu türlerin alt başlık olarak kullanılması yerine konuların kitabın içerisindeki benzer başlıklar altında konumlanmasının daha isabetli olduğu görüşündeyiz. Öte yandan bölüm içerisinde yer alan diğer başlıklar eğitcilik açısından oldukça önem arz etmektedir. Örneğin, "Atasözü" başlığı altında atasözlerinin çıkış hikâyeleri anlatılırken öğrencinin eğitim hayatında ezberleyip geçtiği kalıp metinlerin ortaya çıkışını ifade eden arka planı verilerek derse ilgisinin diri tutulması amaçlanmaktadır. "Bulmaca" başlığı altında da öğrenciyi ders esnasında aktif kılmayı hedefleyen bulmaca sorular yer almaktadır.

Burada zikredilen diğer bir başlık ise "Belagat"tir. İçerikte belagat sanatlarının yer aldığı hikâyeler okuyucuya sunulmuştur. Belagatin ezber kalıplar dışına çıkarılıp işlevselliğinin ön planda tutulması adına günlük hayatta kullanımlarının nasıl hayat kurtaracak bir kimlik taşıdığı bu bölümde ele alınmaktadır. Bu durumu tevriye sanatının kullanıldığı bir hikâyeyi örnek göstererek açıklayabiliriz: Anlatıya göre iki adam, Firavun'un ilah olduğunu kabul etmeyen ve Allah'a inanan bir adamı öldürülmesi için Firavun'un huzuruna getirdiler. Firavun ilk olarak iki adama "Sizin Rabbiniz kimdir?" diye sordu. Onlar da "Sensin!" diye cevap verdiler. Firavun daha sonra Allah'a inanan adama "Senin Rabbin kimdir?" sorusunu yöneltti. O da ölümden kurtulmak için tevriye sanatını kullanarak "Benim Rabbin, o ikisinin Rabbidir." dedi. Burada kastettiği rab, onların rab olarak tanıdıkları Firavun değil, gerçek rableri olan Allah'tı. Ancak Firavun bu tevriyeyi anlamadı ve "Bana iman eden birisine onu öldürmem için iftira mı attınız?" diyerek huzuruna gelen mezkûr iki kişiyi idam etti (s. 312).

Eser, kaynakçanın iki sayfa şeklinde yer aldığı bir bölümle nihayete ermektedir. Kitap kaynakları kısmı Buhârî ve Müslim gibi başlıca hadis kaynaklarıyla birlikte İslami ilimler ve Arapçaya dair klasik kaynakların zikredilmesiyle başlar. Bu kaynaklar arasında kitabın hatıralar kısmını ana hatlarıyla kapsayan *Kelîle ve Dimne, Kitabu'n-Nevâdir, Cemheretü'l-Emsâl, Elfu Kissetin ve Kissetun min Kısası's-Sâlihîn* adlı eserler yer almaktadır. Bu eserlerle birlikte kitap kaynakları kısmında Türkçe ve Arapça 80 kaynak yer almaktadır. İnternet kaynakları ise 52 farklı siteden oluşmaktadır. Bu internet kaynakları arasında *Diyanet İslam Ansiklopedisi* en güvenilir kaynaklar arasında yer almaktadır. Kaynak kullanımının geniş bir yelpaze içerisinde yer almasının önemli olduğunun altını çizmemiz gerekmektedir. Bu açıdan kitap, klasik, modern ve internet kaynaklarını bünyesinde barındıran bir hüviyet kazanmıştır.

Hatıralarda Arapça kitabı, öğretmen-öğrenci birlikteliğiyle yazılan bir kitap olması açısından öğrencinin bir üst basamak olan hocalığa geçişindeki süreçte oldukça önemli bir motivasyon kaynağı teşkil etmektedir. Yazarın ön sözde zikrettiği Arapçaya dair hedeflerin kitap içerisinde doğru bir şekilde uygulandığını söyleyebiliriz. Bölümlerin sınıflandırılması içerisinde hikâyelerin bölüm içerikleriyle uyumlu bir yapıda olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bölümler içerisinde yer alan müstakil başlıkların sadece içindekiler kısmında olmasının isabetli olmadığı görüşündeyiz. Kanaatimizce bu başlıklar kitabın içerisindeki ana başlıkların altına uygun bir şekilde yerleştirilmelidir. Öte yandan kitabın ortaya koyduğu bütünlük, okura Arapça öğreniminde hangi durumlarla karşılaşacağını ve Arapçanın günlük hayatta kullanım alanlarının neler olduğunu ifade etmesi açısından oldukça kıymetlidir. Arapçaya dair pek çok meselenin arka planının hikayeler eşliğinde okura sunulması eğitimin kalıcılığının artırılması ve öğrencilerin motivasyonlarının diri tutulması açısından önem arz etmektedir. Değınmemiz gereken diğer bir husus ise kitabın başında zikredilen metodolojinin nasıl uygulanacağına dair net bir tablonun yazarlar tarafından ortaya koyulmamasıdır. Kitabın ön söz kısmında her ne kadar kullanım alanlarının nasıl bir çerçevede şekillenebileceğine dair ipuçları verilmiş olsa da kitap, eğitim amaçlı kullanıldığında öğreticinin inisiyatifine bırakılmış durumdadır. Bir

açıdan olumsuz görünen bu durum diğeri bir açıdan öğretmenlerin kendilerine dair bir eğitim modeli benimsemede daha rahat bir pozisyon almalarını sağlaması hasebiyle olumlu olarak değerlendirilebilir.

Kaynakça

Doğan, Mehmet- Erdoğan, Mert Can. "Fuat Sezgin'in Hayatı, Eserleri ve 2019 Yılı Etkinlikleri". *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)* 9/ Sayı: Özel (Aralık 2019), 1-48.

Güneş, Firdevs. "The Direct Instruction Model". *The Journal of Limitless Education and Research*, 7/1 (Mart 2022) 1-39.

Güney, Murat Arif. "Yabancı Dil Öğretimi ve Dünden Bugüne Türkiye'de Arapça Öğretimi". *Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (KTÜİFD)* 1/1 (Mart 2014), 194-211.